

A NEWYORKI KÖZKÖNYVTÁR ÉS ÚJ ÉPÜLETE.

DR. GULYÁS PÁLTÓL.

(Négy szöveggéppel.)

Abból az alkalomból, hogy a newyorki községi szabad könyvtár új épülete elkészült, az amerikai Library Journal májusi és júniusi számai több cikk keretében ismertetik az újvilág e nagyszabású intézményének állományát, működését, új épülete berendezését s megnyitását.

Oly fontos esemény ez a könyvtárak fejlődéstörténetében, miszerint helyénvalónak tartottuk e lap cikkei alapján az Egyesült-Államok ezen egyik legnagyobb szabású intézményét bővebben megismertetni a magyar közönséggel.

A New-York public library jelen szervezetében alig 16 esztendőös intézmény. 1895-ben alakult az Astor Library, Lenox Libray és a Tilden Trust egyesítéséből.

Az Astor-libraryt a heidelbergi születésű J. J. Astor alapította 400.000 \$-ral; az alapítványt fia 550.000, unokája pedig 850.000 \$-ral növelte.

A Lenox-libraryt 1870-ben alapították. Szép ősnymotatvány-, biblia-, Shakespeare- és Miltonra vonatkozó gyűjteményeket, gazdag hangjegykönyvtárat, számos Americanát stb. tartalmazott. E könyvtár részére vették meg többek közt 1893-ban 84.492 \$-ért George Bancroft amerikai történetíró gyűjteményét is. A Tilden Trust pedig Morel szerint¹ 30,000 kötet és két millió dollár fölött rendelkezett.

Az egyesítés alkalmával 353.000 kötet volt a gyűjteményben. Azóta több más könyvtárral is egyesült. Jelenleg a város különböző pontjain 40 fiókja van, melyek épületeit Carnegie költségére emelték. A fiókok száma a közel jövőben 60-ra fog emelkedni. A város hozzájárulása a fentartási költségekhez 1907-ben 460.000 \$-ra rúgott.

¹ La librairie publique, Paris, 1910. 96 l.

1908. őszén a newyorki közkönyvtár tudományos osztálya (reference department) mintegy 800.000 kötetet, 300.000 füzetet, 100.000 kéziratot és 70.000 metszetet, két képtárt és egy nagy térképgyűjteményt tartalmazott. Ezenkívül a 40 fiókkönyvtárban mintegy 780.000 kötet volt, melylyel évi 7 millió kötetes kölcsönforgalmat bonyolítottak le. A fiókok könyvkészlete 8000—30.000 kötet közt váltakozik, mindegyikben van egy kis kézikönyvtár s egy jól felszerelt gyermekkönyvtár.

Billings igazgatónak a könyvtár anyagát ismertető cikkéből¹ a következőket emeljük ki:

A könyvtárban leginkább keresik a folyóiratokat. Ennek megfelelően a rendelkezésre álló szak- és szépirodalmi folyóiratok száma 7000 körül jár; ebből mintegy 1000-ból a fontosabb cikkeket külön czédulajegyzék indikálja. A régi folyóiratok mintegy 90.000 könyvtári kötetre ruznak. A napilapok közül a könyvtár eddig 50-re fizetett elő; az új helyiségben 200 lap számára van hely.

Az Americana-gyűjtemény is páratlanul gazdag. Az Egyesült-Államokra vonatkozó kézirati anyag 1500 kötetből és 50.000 külön okmányból áll.

A speciális gyűjteményeket külön alapítványok kamataiból gyarapítják s minden egyes kötetét az alapító nevét viselő bélyegzővel látják el. Billings hozzáteszi, hogy «az ország egyetlen könyvtárában sincs több kilátás arra, hogy több biztonssággal és nagyobb haszonnal állíttassanak föl a külön közgyűjtemények s hogy minden ily gyűjtemény az adományozó vagy alapító örök emlékeül fog szolgálni».

Az új épület — Carrère és Hastings építészek alkotása — melynek főhomlokzata a Fifth avenuera, hátsó homlokzata pedig a Bryant-parkra nyílik s két oldalt a 40. és 42. utca által van határolva, hosszúkás négyszög, melynek hosszoldala 390 láb, mélysége pedig 270 láb. Két belső udvara van, melyek mind-egyike 80 négyzetláb. Az épület pinczéből és négy különböző magasságú emeletorból áll.

A pincze 13, a mély földszint 15 láb, a magas földszint 22 láb, 6 hüvelyk; az első emelet 16 láb, a második emelet alacsonyabb

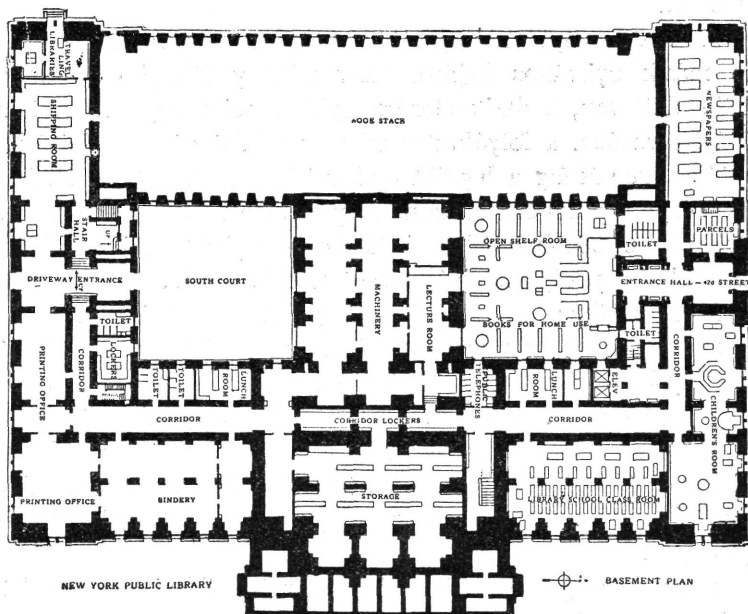
¹ Library Journal. XXXVI: 233—237. 1.

részein 11—23 láb s a nagy olvasó-, valamint nyilvános katalógusterem 50 láb magas. Az épület 115.000 négyzetláb területet foglal el. Köbtartalma 10,380.000 köbláb.

Az egész épület negyedfél millió kötet és 1700 olvasó befogadására képes.

A falak cementtel kötött téglából készültek s kívülről átlag egy láb vastag márványréteg borítja.

A lépcsőházak, folyosók, vesztibül és a kiállítási terem borí-

1. ábra. A newyorki könyvtár mély földszintje.

tásához szintén márványt használtak. A szerkezeti czélokra fölhasznált márvány mintegy 375.000 köbláb, míg a belső díszítésnél alkalmazott márvány 50.000 köblábnyi tömeget tett.

A folyosókon a padlót és a falakat márvány, a mennyezetet gipsz-vakolat födi; a hivatalokban tölgyfa-burkolat, márványszegély, vakolt fal és mennyezet van; az olvasótermekben fémkönyvszekrények, tölgyfaburkolat, márványszegély, vakolt falak és mennyezetek, téglavagy parafapadlók láthatók, a főhomlokzatra nyíló földszinti szobák faburkolata francia diófából készült. A nagy

olvasóteremben a padlót márványkeretbe foglalt kőlapok alkotják, az ablakok alatt tölgyfa-könyvpolczok állanak, fölöttük a falakat műkö borítja s a mennyezeteket gazdag stuccodísz három, festmények befogadására alkalmas mezőre osztja.

A fényüzően berendezett, elsőrangú anyagból kiállított könyvtár-palota, mely némileg modernizált XVI. Lajos korabeli barokk formákat mutat, a telek nélkül, 9 millió dollárba, vagyis *45 millió koronába került* és városi telken, kizárólag városi pénzen épült.

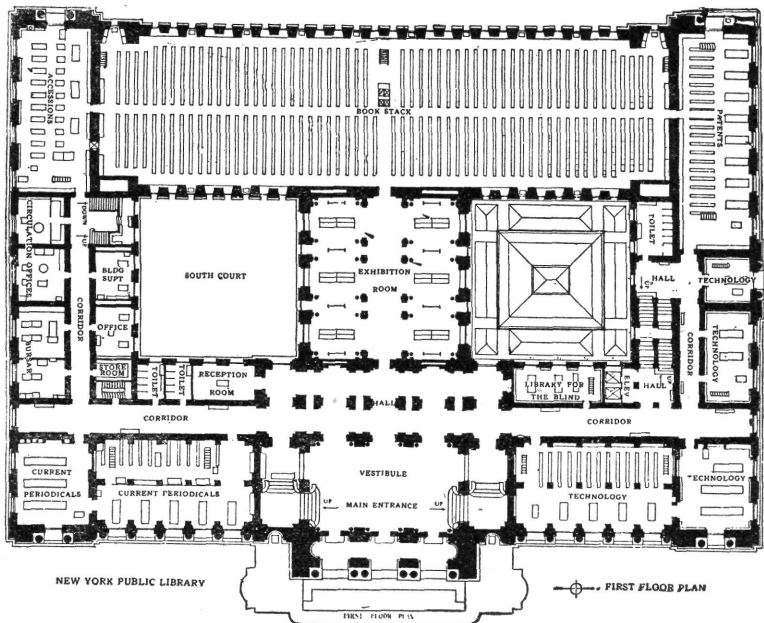
A hatalmas épület főbejárója a Fifth avenuen van elhelyezve. Egy másik nyilvános bejáró, mely néhány lábnyira az utca szintje alatt van, a 42-ik utczára nyílik s minthogy ez vezet az ifjúsági olvasóba, a folyóiratterembe és a kikölcsonzó-helyiségbe, hihetőleg ezen át fog a legtöbb ember közlekedni. Ettől a mellékbejárótól, mely a mély földszint helyiségeibe vezet, jobbra van a ruhatár, vele szemben áll a kikölcsonzó-helyiség ajtaja; a jobb oldali folyosó pedig az újság-olvasóterembe nyílik.

Maga a könyvkikölcsonzó-helyiség nem más, mint az épület egyik udvara, melyet a magas földszint magasságában üvegtető borít s a mely közvetlen összeköttetésben áll a hátsó homlokzatot elfoglaló főraktárral. Az ekként nyert 80 négyzetláb területű, felülről világított terem falait körül 6 láb magas fapolczok borítják, ezenkívül még mintegy 20 négy láb magas, szabadon álló állvány is el lesz benne helyezve, úgy, hogy a terem befogadóképessége 20.000 kötet.

A bejárótól jobbra nyíló folyosó a mély földszint északkeleti részét elfoglaló ifjúsági olvasóterembe vezet, melyben alacsony könyvpolczok s vagy egy tucsat asztal fog állani, még az ablakfülkék is olvasó- vagy mesélőhelyiségek gyanánt fognak fölhasználtatni. A folyosónak a Fifth avenue-vel párhuzamos része mentén vannak a könyvtári iskola osztály- és előadóterme, a férfi és női étkező, a hol az olvasók a *magukkal hozott* ételeket elkölthetik, a távbeszélő kapcsolóhelyisége és a könyvkötészet. Ez utóbbival szomszédos a nyomdahelyiség, melynek a 40. utczára nyíló kocsibejáróra is van kijárata. A kocsibejárón túl van a csomagolóhelyiség s e mögött a vándorkönyvtárak irodája, melynek külön kapuja van a Bryant Park felől. A csomagolóhelyiségből ajtó vezet a főraktárba, mely 297 láb hosszú,

78 láb széles és 6—7 láb magas könyvtáremeletre oszlik. Minden második vagy harmadik könyvtáremelet a rendes emeletekkel egy szintbe kerül. A raktár két végén egy-egy s a közepen négy könyvfölvonó van alkalmazva. A természetes világosságot két oldalról alkalmazott prizma-üvegből készült ablakok adják. (1. ábra.)

E hatalmas, mintegy 3 millió kötet befogadására szolgáló

2. ábra. A newyorki könyvtár magas földszintje.

raktár vasszerkezetének súlya 8 millió font (3.628.720 kg.); ez a jelentékeny súly könyvekkel megrakva mintegy 12 millió fontra fog emelkedni.¹

A magas földszintre a főbejáró három bronzkapuján juthatnak. E kapukkal szemben nyílik a vestibülből a kiállítási terem; ezen 80 négyzetláb területnyi terem falait fehér márvány, mennyezetét faragott tölgyfa borítja. A kiállítási teremtől balra nyílik a violaszínű márvánnyal burkolt kis fogadószoba. Ugyanezen oldalnak

¹ Morel i. h. 97 l.

a főhomlokzatra eső részén van a folyóiratterem. Szabadon csupán a legnépszerűbb revuekhöz lehet hozzáférni, míg a kevésbé keresettek polczokon vannak elhelyezve. Kötött folyóiratokat a nagy olvasóteremben lehet csak használni. E folyóiratteremben s a mellette lévő sarokszobában összesen 100 olvasónak van helye. A 40-ik utca felőli részen több hivatalos helyiség nyert elhelyezést.

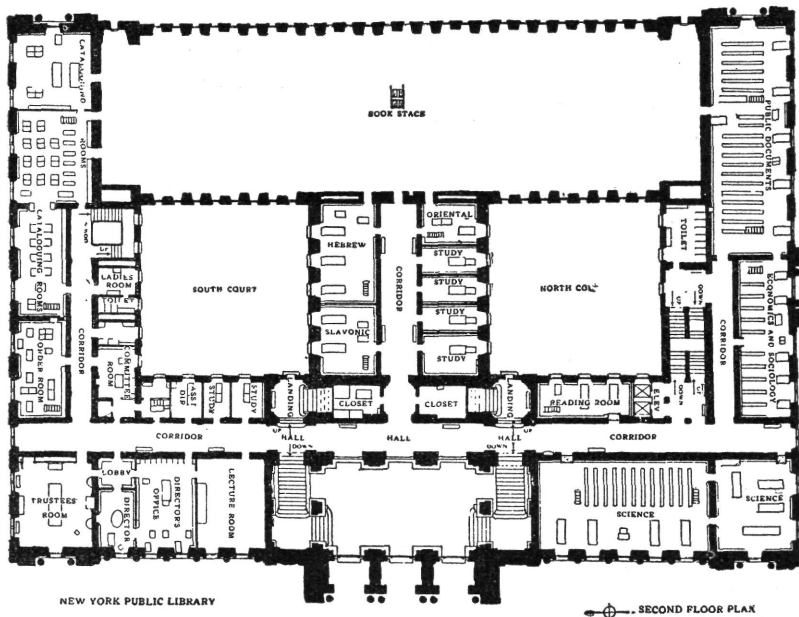
A főbejárótól jobbra van a technológiai irodalomnak fönntartott két, dúsan aranyozott terem 24, illetve 42 olvasóhelylyel s 30.000 kötetre számított befogadóképességgel. E termekbe, ép úgy, mint a többi külön olvasótermekbe, csakis speciális olvasójegygyel léphet be az olvasó. Az udvar felőli részen van a vakok könyvtára, míg a 42-ik utca menti részen kisebb technológiai könyvtárterem s a szabadalmi leírások tágas, 64 olvasóra és 20.000 kötetre berendezett szobája van. (2. ábra.)

Az első emelet délnyugati sarkán van az emeleteket összekötő szolgálati lépcső, mely az emeleten jobbfelől a katalogizáló munkálatokra fönntartott három terembe vezet, melyek a raktárral és a teherszállítóval összeköttetésben állanak. Mellettük van a rendelések szobája s ezzel szemben az udvari részen a bizottság szobája. A Fifth avenue felőli részen a lépcsőháztól balra van az igazgató helyisége, az előadóterem és a könyvtárbizottsági terem közé ékelve. Az előadóteremben mintegy 185 egyén fér el. A folyosó mélyén széles ablakon át az érdeklődő a könyvraktárba vethet egy szempillantást. A fölépcső jobboldalán két terem van 50.000 kötetnyi befogadóképességgel és 68 olvasóra berendezve a természettudományok számára. A 42-ik utca menti részen van a 30 olvasó és 20.000 kötetre berendezett szociológiai és a 30 olvasó és 80.000 kötetre berendezett hivatalos nyomtatványok könyvtára. (3. ábra.)

A II. emeletnek a raktár fölötti, magasabb részét a kétoldali világitású nagy olvasóterem foglalja el, a hová az ugyanolyan magasságú katalogus-szobán át jutunk, mely a fölépcső előcsarnokából nyílik.

A 80 négyzetláb területű katalogus-szobában a falak mentén 6000 katalogus-fiók van elhelyezve. A terem közepén van a közönség tájékoztatására kirendelt tisztviselők hivatalos helye; körülötte 13 magas íróasztal, a hová az olvasóknak ki kell helyez-

niök a czédula-fiókokat s a hol kitölthetik a könyvkérő lapokat. Ezután az olvasó visszahelyezi a kiemelt fiókot. A térítvényt egy tisztviselőnek adja át, a ki pneumatikus uton továbbítja az olvasóterembe, miután egy számot vezetett reá. Ugyanazt a számot az olvasó is megkapja, a ki már most belép az olvasóterem északi vagy déli részébe s a könyvkiadó-pulpitusnál megvárja, míg az indikátoron a kapott szám megjelenik. Ez annak a jele, hogy a kívánt könyv megérkezett s a szám ellenében

3. ábra. A newyorki könyvtár első emelete.

átvehető. A két részre osztott olvasóteremben 20—25.000 kötet szabadon hozzáférhető módon van fölállítva. A 4 láb széles és 22 láb, 6 hüvelyk hosszú olvasóasztalok száma 48, mindegyik mellett 16 szék van, úgy, hogy a terem 768 egyénre van berendezve. A nagy olvasóteremtől jobbra nyílik a genealogiai könyvtár, 20.000 kötetre és 60 kutatóra számítva; mellette van a fényképezőhelyiség, a hangjegy-könyvtár két terme s a nyomtatványok kiállítására szolgáló sarokszoba. Ezzel szomszédos a Fifth avenue homlokzatára eső részen a képtárterem; azután jó a főbejáró fölötti részen a Stuart-gyűjtemény terme, azt követi

a 20.000 kötetre és 30 olvasóra berendezett képzőművészeti könyvtár, majd a sarkon s a 40-ik utcára nyíló homlokzaton vannak elhelyezve a ritka nyomtatványok, metszetek és kéziratok megőrzésére és tanulmányozására szolgáló helyiségek. Az utolsó terem, mely a nagy olvasótól balra nyílik, az amerikai történet befogadására szolgál. A 40-ik utca udvarfelőli részén van a térkép-gyűjtemény, míg a Fifth avenue udvarfelőli traktusán, két a nyomtatványi osztályhoz tartozó, külön olvasóterem van berendezve. (4. ábra.)

Az épületben szükséges mechanikai erőt egy különálló erőtelep szolgáltatja az épület déli részén. A kazánházban nyolcz Babcock és Wilcox-kazán van, melyek 2000 lóerőt fejlesztenek. A szénraktárak, 1000 tonna befogadóképességgel, közvetlenül a kazánok fölött vannak elhelyezve. A kazánokba szükséges vizet három Worthington-féle szivattyú szolgáltatja. A villanyfejlesztő telep négy Fitchburg-féle gépből és négy összesen 1400 kilowatt befogadású Westinghouse-féle generátorból áll. E telep a világi-táshoz és erőművekhez 235 volta erejű áramot szolgáltat.

Az új épület¹ egyaránt 2—2 mérföldnyire van a beleszánt gyűjtemények befogadására szolgáló eddigi épületek, a Lenox- és az Astor-épületektől. Az átköltözés márczius 15-étől május 18-ig tartott, de előkészítése: nevezetesen az egyes gyűjtemények és szakok által elfoglalandó terület kiszámítása, hónapokat vett igénybe.

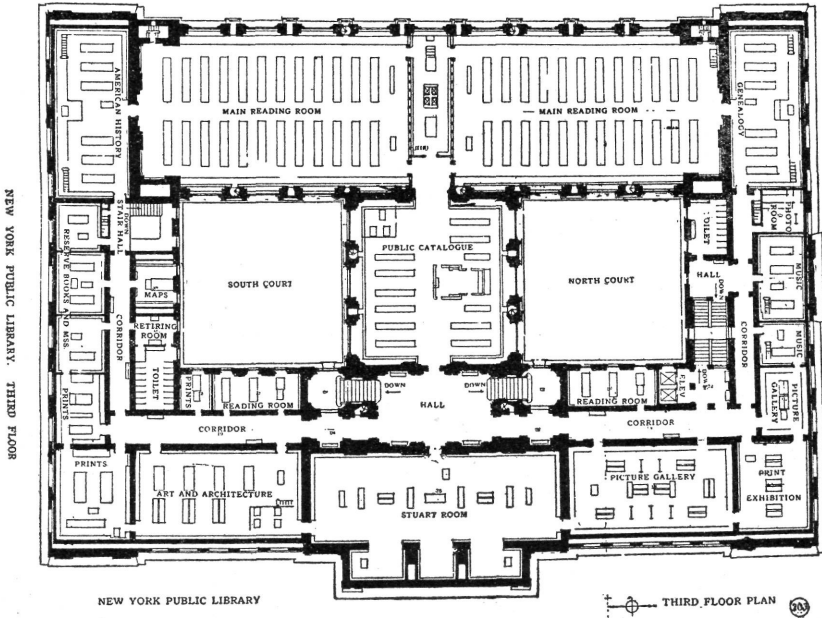
A Lenox-épületet márczius 18-án zárták be, miután a képek becsomagolását már 15-én megkezdték. Ez épület tartalmának átköltöztetése április 12-én nyert befejezést s mindjárt másnap megkezdték az Astor-épület anyagának elszállítását, míg az épületet csupán április 15-én zárták be. Az utolsó fuvar május 18-án hagyta el ezt az épületet.

A könyveket 3 láb hosszú, 1 láb mély és 1 láb magas faládákba csomagolták el, úgy, hogy egy-egy láda tartalma éppen az új épület egy-egy polczát töltötte ki. A láda egyik végére 3 hüvelyk széles és 5 hüvelyk hosszú papirvignettát ragasztottak, melyre fölírták a szakjelzést s az új épületben elfoglalandó hely pontos megjelölését. Ilyenformán:

¹ H. M. Lydenberg. Moving the New York public library. Library Journal XXXVI: 296—97. 1.

XYZ
IV
4NW₃B.

Ez azt jelentette, hogy XYZ szakból az illető ládába helyezett könyvek a negyedik raktáremelet északkeleti negyedében álló negyedik raktár harmadik állványán felülről számítva a második polczra kerülnek.

4. ábra. A newyorki könyvtár második emelete.

A raktáremeletek alulról fölfelé I—VII számmal voltak el-
látva. Minden emeletet négy negyedre u. m. északkeleti, észak-
nyugati, délkeleti és délnyugati negyedre osztották. Minden
negyedben a középtől kezdve az állványsorokat, vagyis raktára-
kat 1—58 folyószámmal látták el. A raktárak 10—10 állványra
s az állványok a beléjük helyezendő könyvek méreteiről függő
számú polczokra oszlottak.

A fekvő elhelyezendő nagy foliók állványai a raktár északi
és déli végén helyeztettek el.

A külön olvasótermekben a földszinti raktárakat páratlan, a

karzati raktárakat pedig páros folyószámokkal, az állványokat betükkal s a polczokat ismét számokkal jelölték meg. Így minden könyv azonnal az előre megállapított helyre került.

A lakatra záródó szállítókoszokra 6 láb magasságban állították egymásra a könyvesládákat. A kocsikat a könyvtár két oldal-bejáratánál egy-egy tisztviselő fogadta, a ki jegyzék alapján konstátálta egy-egy szállítmány helyes beérkezését. A ládákat elevátorok szállították a megfelelő könyvtári vagy épületelemekre. A kicsomagolást a helyszínén 1—2 tisztviselő ellenőrizte s kék czeruzával húzta át a kiürített ládákon lévő vignetták fölírását.

Egy-egy szállítmányra átlag 80 láda s egy-egy napra átlag 18 szállítmány esett, úgy, hogy naponkint mintegy 1400 ládát szállítottak el, melyek átlag 20—20 kötetet tartalmaztak. A Lenox-épületből 220, az Astor-épületből pedig 500 szállítmány került ki.

A fényes épületet¹ 1911. május 23-án d. u. 2 órakor nyitották meg Taft elnök és mintegy 500 meghívott vendég jelenlétében. Az ünnep első szónoka John Bigelow, a könyvtári bizottság 93 éves elnöke volt, a ki röviden vázolta a könyvtár és az építkezés történetét. Utána még számos beszéd hangzott el, legutolsónak a Taft elnöké, melynek következő részletét ragadjuk ki:

«A könyvek fölhalmozása egyetlen könyvtárban, bármily értékesek, ritkák és nagyszámúak legyenek is azok, ha nem jár vele a megtekintés, használat és kikölcsönzés könnyüisége, hasonló azokhoz a föld mélyén elraktározott s értékes ásványokat tartalmazó bő erekhez, melyek létezéséről tudunk, de a melyekhez nem férhetünk hozzá, hogy az emberiség számára hasznosíthassuk».

Valódi aranymondás, melyet figyelmeztetőül minden köz-könyvtár kezelőjének be kellene vésni emlékezetébe!

Az ünnepséget Farly érsek áldó imádsága rekesztette be. Négy óra után a főbb helyiségeket külön erre jogosító jegyekkel bíró egyéneknek is bemutatták. A kiváltságos látogatók száma 15.000 volt. Másnap már a forgalomnak is átadták az új épületet s hozzávetőleges becslés szerint e napon 50.000 egyén fordult meg az épületben. A hivatalos megnyitás előestéjén az intézet nagy-energiájú igazgatója, dr. J. S. Billings, szép házi ünnepet rendezett, melyen a tisztviselők közt a nevezetes nap emlékére ezüst- és bronzérmeket s virágcsokrokat osztott szét.

¹ Dedication of the New York public library. U. o. XXXVI: 293—295. l.